

Натрошвілі Світлана Геннадіївна,
*кандидат економічних наук, доцент, декан факультету,
Київський національний університет технологій та дизайну*
Натрошвили Светлана Геннадьевна,
*кандидат экономических наук, доцент, декан факультета,
Киевский национальный университет технологий и дизайна*
Natroshvili S. G.,
*Ph.D., associate professor, dean,
Kyiv National University of Technology and Design*

**ПРОЕКТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ПРОЕКТИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ
ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ
FORMATION ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY
FOR INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION**

Анотація. Висвітлено теоретичні основи проектування стратегії економічного розвитку вищого навчального закладу. Обґрунтовано методичні положення щодо стратегічної програми вищого навчального закладу як специфічного інструмента стратегічного управління.

Ключові слова: стратегія, вищий навчальний заклад, економічний розвиток.

Аннотация. Освещены теоретические основы проектирования стратегии экономического развития высшего учебного заведения. Обоснованы методические положения по разработке стратегической программы высшего учебного заведения как специфического инструмента стратегического управления.

Ключевые слова: стратегия, высшее учебное заведение, экономическое развитие.

Summary. The article deals with the theoretical basis of designing economic development strategy for higher education. Methodical provisions for the strategic program of higher education as a specific tool of strategic management.

Keywords: strategy, institution of higher education, economic development.

Вищі навчальні заклади як ринкові суб'єкти змушені вступати у конкурентну боротьбу за доступ до економічних ресурсів, протидіяти негативним чинникам зовнішнього та внутрішнього середовища, вживати заходів для зміцнення власного економічного потенціалу, удосконалювати механізми проектування управлінських рішень тощо. Як і в інших видах економічної діяльності, у сфері вищої освіти є конкуренція, а також різні атрибути конкурентної боротьби — демпінг, реклама, «недружні атаки» тощо. Це означає, що у сфері вищої освіти, як і в інших сферах економічної діяльності, проявляються різнопланові ринкові та позаринкові ризики, які несуть в собі ризики (різного ступеня та спрямування) успішної економічної діяльності відповідних агентів (вищих навчальних закладів). Вказані ризики можуть бути ідентифіковані

та мінімізовані в процесі застосування керівництвом (менеджментом) вищих навчальних закладів методології стратегічного управління.

Це обумовлює необхідність розробки (проектування) стратегії економічного розвитку вищого навчального закладу.

Метою дослідження є висвітлення теоретико-методологічних засад проектування стратегій економічного розвитку вищого навчального закладу.

Вконтексті проектування стратегії економічного розвитку вищого навчального закладу особливо важливого значення набуває проблема своєчасної ідентифікації ринкових ризиків. В сучасних соціально-економічних умовах, які визначаються необхідністю стимулювання переходу економіки на модель інноваційного розвитку, а також дефіцитністю бюджетного фінансування

навної мережі вищих навчальних закладів, виникає необхідність проведення поглиблених досліджень, спрямованих на вироблення теоретичних, методологічних та науково-практичних основ стратегічного управління вищими навчальними закладами в умовах дії ринкових ризиків. Слід чітко усвідомлювати, що впровадження принципів стратегічного управління до організаційної моделі вищих навчальних закладів є об'єктивною необхідністю, а відтак — потребує розробки наукового та методологічного інструментарію, що можливий до застосування у різних економічних ситуаціях. Мають бути досліджені процеси проектування стратегічних рішень, а також обґрунтовані методичні підходи до формування та реалізації моделей стратегічного управління на рівні вищого навчального закладу.

Вищий навчальний заклад — це високодиверсифікована організація, яка здійснює одночасно кілька видів діяльності. Тому для вищих навчальних закладів однією із пріоритетних проблем є оптимальний розподіл ресурсів між різними видами діяльності. Оцінювання стратегічних альтернатив розвитку вищого навчального закладу здійснюється на основі збалансування сформульованих цілей, викликів середовища та наявних ресурсів [1, с. 237].

Вищі навчальні заклади як ринкові інституції функціонують на ринку освітніх послуг, на якому спостерігається доволі запекла конкурентна боротьба. Це — об'єктивне явище, яке є закономірним наслідком масовизації вищої освіти. Ринок освітніх послуг можна сприймати як систему економічних відносин, що виникають з приводу купівлі-продажу освітніх послуг [2, с. 189].

На ринку освітніх послуг «взаємодіють» попит на освітні послуги з боку основних господарюючих суб'єктів (окремих громадян, домогосподарств, підприємств й організацій, держави) та їхня пропозиція від різних освітніх закладів. Протягом останніх років на ринку освітніх послуг України спостерігається диференціація та сегментація як ринкового продукту, так і відповідно технологічних процесів в залежності від потенційного попиту [3, с. 59]. Це призводить до конкуренції між суб'єктами освітньої діяльності.

В той же час конкуренція серед вищих навчальних закладів — цілком нормальне явище, що викликане дією ринкових механізмів і детермінує процеси ринкового розподілу та мобільності ресурсів. Вищі навчальні за-

клади у висококонкурентному середовищі змушені діяти як специфічні освітні корпорації, які одночасно надають ринкові послуги та виробляють суспільні блага.

Держава та суспільство об'єктивно зацікавлені у високій результативності діяльності вищих навчальних закладів, які виробляють суспільні блага. На практичному рівні у сфері вищої освіти суспільним благом вважається підготовка висококваліфікованих фахівців для суспільного сектору національної економіки (тобто, в межах державного замовлення, яке формується уповноваженим державним органом з урахуванням тенденцій ринку праці).

Стратегія розвитку вищого навчального закладу може ґрунтуватися на основі формування нових та використання наявних конкурентних переваг. Ці переваги проявляють себе лише на фоні дій конкурентів, тобто у вільному ринковому середовищі, і можуть бути ефективно реалізованими у випадку належної організації різних складових управлінського механізму [4, с. 259].

В процесі розробки стратегічних рішень та реалізації стратегії розвитку вищого навчального закладу на основі використання конкурентних переваг доцільно розглядати вищий навчальний заклад як специфічну «освітню корпорацію», яка надає освітні послуги відповідно до державних стандартів, а також інші послуги відповідно до статуту.

Важливим елементом механізму стратегічного управління розвитком вищого навчального закладу є вибір організаційного ресурсу (у тому числі організаційної структури) для реалізації визначеної стратегічної моделі. Організаційна модель розвитку вищого навчального закладу має забезпечити як поточне функціонування закладу, націлене на вироблення та надання освітніх послуг з конкретними споживчими характеристиками, так і реалізацію програми стратегічного розвитку. У сучасних джерелах пропонується розглядати варіант, що акцентує увагу на розвитку різних частин капіталу (як ресурсу): людського капіталу, інтелектуального капіталу, організаційного капіталу, інтерфейсного капіталу, фізичного капіталу тощо. В процесі стратегічного розвитку вищого навчального закладу мають відбуватися постійні позитивні зміни, спрямовані на зміцнення людського потенціалу (що проявляється, зокрема, у зростанні кваліфікації науково-педагогічних працівників), його адаптації до змін у науці, техніці, практичній діяльності.

Література

1. Економічні аспекти проблем розвитку вищої освіти в Україні [монографія] / за ред. чл.-кор. НАПНУ І.М. Грищенка. — Хмельницький: ХНУ, 2010. — 478 с.
2. Каленюк І.С. Економіка освіти [навчальний посібник] / І.С. Каленюк. — К.: Знання України, 2003. — 316 с.
3. Комарова О.А. Освітній потенціал: теоретико-методологічні та практичні аспекти формування / О.А. Комарова. — Кіровоград: ДЛАУ, 2009. — 336 с.
4. Захарін С.В. Перспективна модель фінансування інвестиційної діяльності вищих навчальних закладів / С.В. Захарін / Економічні та соціальні аспекти ефективного розвитку вищої школи [колективна монографія; за ред. І.М. Грищенка]. — Київ, 2015. — С. 248–265.